

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΦΥΓΕ δριστικά ἀπτὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Ἀθήνα ὁ γνωστὸς ξωγράφος κ. Μίμης Παπαδημητρίου.

Οἱ πολλοὶ ἔκτιμητὲς τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλεκτοῦ τεχνίτη καὶ ὅλοι οἱ φίλοι ποὺ γνώρισαν καὶ ἀγάπησαν τὸν λεπτὸ καὶ εὐγενικὸ ἄνθρωπο λυπούνται πολὺ γιὰ τὴν ἀναχώρησή του, ποῦναι μιὰ μεγάλη στέρηση γιὰ τὸ κέντρο μας.

Ο ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ὁ ὑπέροχος αὐτὸς δουλευτὴς τοῦ διηγήματος, βγάζει ἔνα καινούργιο τόμο διηγημάτων “Ἡ καλὴ συντρόφισπα” ποὺ θὰ κύκλωφορήσει σύντομα. Τὴν ἔκδοσην ἔπιμελεῖται ὁ γνωστὸς Ἀλεξανδρινὸς ἔκδοτικὸς Οἰκος “Γράμματα”. Τὸ βιβλίο θὰ περιλαμβάνει ἔξη διηγήματα ἀπτὰ πιὸ δυνατά καὶ τὰ πιὸ τολμηρά τοῦ συγγραφέα.

Τὸ βιβλίο τοῦ Νικολαΐδη—μιὰ κορυφὴ σήμερα στὸ νεοελληνικὸ διήγημα — ὅλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὰ γράμματα τὸ περιμένουν μὲ μεγάλη ἀνυπομονησία.

Η SOCIETA Nazionale Dante Alighieri μᾶς προσκάλεσε στὶς 25 Μαΐου σὲ μιὰ ὡραία διάλεξη τοῦ ἐκλεκτοῦ λογοτέχνη κ. Α. Κατράρο πάνω στὴν καταγωγὴ τῆς “Οπερας”. Ο κ. Κατράρο πληρότεστα κάτοχος τοῦ θέματος, εἶπε ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ὀπερας περιέχει Ἑλληνικὰ στοιχεῖα. Τὴ διάλεξη διαφώτισαν οἱ καλές ἔκτελέσεις ἀπὸ διάφορα κομμάτια παραμένα ἀπὸ παλαιές ὀπερες τοῦ Jacopo Peri (1560-1625), τοῦ Παλεστρίνα (1525-1594) τοῦ Γκαστόλδη (1556-1622) καὶ ἄλλων. Οἱ ἔκτελέστες ἦταν ἀπτὸ μουσικὸ Λύκειο «Τζουζέπε Βέρδη». Ο κ. Κατράρο μύλησε στὸ Λαϊκὸ Πανεπιστήμιο (όδος Καίσαρος), σπάνια δὲ εἰδαμε ἄλλοτε τόσον κόσμο σὲ διάλεξη.

ΕΙΧΑΜΕ ἐκφράσει τὴν γνώμη μιὰ φορὰ ὅτι στὸ Καβαφικὸ ζήτημα ὁ κ. Ρουσσέλ εἶναι χρειαζούμενος γιὰ γλέντι.

Κοντὰ στὴν ἐντατικὴ ἐργασία ποὺ γίνεται πάνω στὴν ποίηση καὶ τὴν ἀτομικότητα τοῦ Καβάφη : τὶς μελέτες, τὰ ἄρθρα, τὰ σημειώματα ποὺ ἔπαλον θητικὰ δημοσιεύονται, κοντὰ στὴν προσεχτικὴ ἐξιχνίαση τῶν καβαφικῶν στίχων σὲ λεπτομέρειες λεκτικοῦ, στιχουργικῆς, νοήματος, χρειάζονταν καὶ κάτι γιὰ νὰ διασκεδάζει, γιὰ νὰ ἔκπουράζει τοὺς σοβαροὺς μελετητές.

Αὐτὸ τὸ κάτι τὸ ἀπέκτησαν στὸν κ. Ρουσσέλ — μὲ τὰ τρεξήματά του γιὰ νὰ βρεῖ Ἀντιόχους Ἐπιφανεῖς⁷ μὲ τὴν ἀριθμητικὴν ποὺ τὸ 28 (στίχους) τὸ ἐκλαμβάνει γιὰ 14· μὲ τοὺς πηγαιμούς του ἐν συνοδείᾳ μὲ «historiens de mes amis» γιὰ νὰ βρεθεῖ Κύριος οἶδε ποὺ ὁ Ἐμονίδης (ὁ ὅποιος γεννήθηκε ἀριθ. 10 ὁδὸς Lepsius)· μὲ τὴν ἀπορίαν (αὐτὴ δὰ ἡ ἀπορία εἶναι καὶ εἶναι· βλ. σελ 39 «Ἀλεξανδρινῆς Τέχνης» ἔτος Γ'). γιατὶ γράφτηκε τὸ “Οὐκ ἔγνως”.

Στὸ τελευταῖο “Libre” ποὺ λάβαμε (Ἀπρίλιος - Μάϊος) παρατηροῦμε ὅτι παραθέτει σὲ μετάφραση τρεις στίχους τοῦ ποιήματος “Οροφέρνης” τοῦ Καβάφη οἱ ὅποιοι φαίνεται, δὲν τοῦ ἀρεσαν. Μπάς καὶ αὐτὸ εἶναι προανάκρουσμα κανενὸς ἄρθρου του πάνω στὸ ποίημα “Οροφέρνης” (ὁ Καβάφης γράφει Οροφέρνης, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἔχει καὶ γραφὴ Ολοφέρνης). “Ισως τὰ συνέπεται τὸ ἀρθρό τώρα ὃ καθηγητῆς κ. Ρουσσέλ, καὶ τότε φανταζόμαστε σὲ τὶ ταραχὴ θὰ βρίσκεται. Σύγουρα θὰ πῆγε ὁ νοῦς του στὴν φημισμένη παράδοση τῆς Ιουδίθ καὶ τοῦ Ολοφέρνη καὶ θὰ τρέχει καὶ θὰ φωτᾶ καὶ θὰ ψάχνει, γιὰ νὰ βρεῖ Σελευκίδες ούγχρονους τῆς Ιουδίθ. Καὶ ποῦ νὰ βρεθεῖ τέτοιο πρᾶγμα! Αὐτὴ τὴ φορὰ κιόλας πιστεύομε ὅτι οἱ “historiens de mes amis” θὰ τοῦ ποῦν “βρές τους μονάχος σου εὐλογημένε”. Κάθε στιγμὴ θάχουν αὐτὸ τὸν μπελά οἱ ἄνθρωποι. “Ἄς τὸν βοηθήσομε ὅμως ἔμεις. Ο Οροφέρνης τοῦ Καβάφη ξοῦσε στὸν 2ο αἰῶνα π.Χ.

Στὸ ἕδιο “Libre” βρίσκομε πάλι ἄρθρο γιὰ τὸν Καβάφη. Ξαναρχίζει τὸ γλέντι. Βάζει πλάΐ πλάΐ, σχείζει τοὺς δυὸ πιὸ ἀνόμοιους ποιητὲς ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστεῖ, τὸν Coppée καὶ τὸν Καβάφη.

Καὶ τώρα, ἐντελῶς ἀσχετα μὲ τὸν κ. Ρουσσέλ μὲ τὸν ὅποιο παίζουμε καὶ διασκεδάζομε—ἄς κάνομε, ἄς ὑποβάλομε μιὰ παρατήρηση πάνω στὸ ὑφος τοῦ Καβάφη : ὁ Καβάφης δὲν ἐκφέρει πεζὰ πράγματα μὲ πεζὸ τρόπο· ἐκφέρει ποιητικὰ πράγματα μὲ ἀπλό, πολὺ ἀπέριτο τρόπο.

Ο Κ. ΡΟΥΣΣΕΑ — μὰ εἶναι ἀπόλαυση — ἀσχολεῖται (*Libre 'Απρίλιος-Μάιος*) μὲ τὸν "Ομῆρο, στ. 278-289 τοῦ Μ. τῆς Ἰλιαδος· καὶ βρίσκει τὸ υφος τοῦ 'Ομήρου κακό ("quel style")· ἐνα ἐπιδετό τὸν 'aussi' μᾶ' choisi que possible·' ἡ χρήση τῆς λέξης "οὐδεῖος" ἀπὸ τὸν "Ομῆρο "est absurde" (βλέπετε ὁ "Ομηρος δὲν ἔχετε (ἔλληνικά). τὸ χωριό αὐτὸ τὸν 'Ομῆρον "ne vaut pas quatre sous. C'est de la tripaille": ἡ ἰδέα τοῦ 'Ομήρου εἶναι "banale" (banalité γιὰ τὸν "Ομῆρο; ἡ banalité συνήθως προϋποθέτει μικρὰ γνωστὴ χρήση): μὰ διηγοικὴ σύγκριση εἶναι "absurde": λέει γιὰ τὸν "Ομῆρο ὅτι τὸ μυάλο του εἶναι παιδαριώδικο "quel gosse" λέει πάλι γιὰ τὸν "Ομῆρο· "comme style, comme composition artistique c'est zéro" λέει γιὰ τὸ διηγοικὸ χωρίο.

"Ἐννοεῖται ὅτι αὐτὲς οἱ ἐλαφρότητες δὲν θίγουν τὸ μεγάλο "Ομῆρο· ἀπλούστατα ἐκθέτουν τὸν κυνηγητὴ τοῦ Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς (καὶ τώρα ἵσως τοῦ Ὁροφέρνη) κ. Ρουσσέλ.

Τὸ διηγοικὸ χωρίο εἶναι ἔκτακτης ὥραιοιητας, ἔκτακτης γάρης, ὅπως τὸ ἔδειξε ὁ σοφὸς Ψυχάρης στὰ «Παταιγύπτια» (8 Σεπτεμβρίου 1928).

ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 621 τοῦ «Libre» ('Απρίλιος-Μάιος) ὁ κ. Ρουσσέλ παίρνει ἔνα στίχο («περνᾶς καὶ πᾶς ἐνῶ ποὺ σταματῶ») ἀπὸ ποίημα τῆς Ρίκας Σεγκοπούλου ποὺ φάνηκε στὴν «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη· καὶ τὸν γράφει ἔτσι:

περνᾶς
καὶ πᾶς
ἐνῶ
ποὺ σταματῶ.

Τὶ σημαίνει αὐτό; Γιατὶ τὸ βρίσκει παράξενο ὅτι ἔνας στίχος μπορεῖ νὰ ὑποδιαιρέθει σὲ τμήματα;

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ κ. Ρουσσέλ δὲν εἶναι δυνατὸς στὴ γεοελληνικὴ στιχουργική, ἀλλὰ τόσο ἀνίδεο δὲν τὸν νομίζαμε.

Στὸ γεοελληνικὸ στίχο — τονικὸ στίχο — ἐπέρχονται ὅταν ἔχει ἔνα κάποιο μάκρος, σταματήματα — στιξεις, τομές, — ποὺ τὸν κάνουν ὑποδιαιρέσιμο σὲ μικρὰ τμήματα:

Παραδείγματα ὅσα θέτε:

Τρέχουν ἐδῶ	Καὶ τοῦ πατρὸς	"Οσο ἀνοιχτοὶ
τρέχουν ἐκεῖ,	σοῦ ἀπέμεινε	εἰν' οἱ οὐρανοὶ
καὶ κάνουν σάναηδόνια	μόνος Αὐτὸς	τόσο τεράστια μέσα
	πατέρας	

(Σολωμὸς)

(Σολωμὸς)

(Παλαμᾶς)

"Οπου ζωή
ὅπου ὄνειρο
στὰ μακρυνά
καὶ στὰ ψηλά

έδω κορμιά
έκει κορμιά
στρωμένα νά

(Παλαμᾶς)

(Γουπάοης)

τὴν ἔσυντειαν.

τὴν ἀστακία.

Οι ύποδιαιρέσιμοι αὐτοὶ στίχοι μένουν, ἐννοεῖται, σύμφωνοι μὲ τὴ γενικὴ στιχουργικὴ ἔκφραση τοῦ ποιήματος στὸ δόποιο ἀνήκουν. Ἡ ποικιλία τους γίνεται ἀπολύτως μέσα στὰ ὄρια τῆς ἔκφρασης αὐτῆς.

Μήτε τόσο δὲν ξέρει ὁ κ. Ρουσσέλ;

ΣΤΗΝ “ΑΛΗΘΕΙΑ” τῆς Λεμεσοῦ (23 Μαΐου) διαβάσαμε ἔνα ποίημα τοῦ κύπριου ποιητῆ Δ. Θ. Λιπέρη γιὰ τοὺς ἔλληνες ἀθλητὲς ποὺ πήγαν στὴν Κύπρο. Γόσο ζωντανὰ καὶ χαριτωμένα εἰναι γραμμένη σ' αὐτὸ τὸ ποίημα ἡ κυπριακὴ διάλεκτος, ποὺ θαρροῦμε δι τι ἀναδημοσιεύοντάς το δίνομε στοὺς ἀναγνῶστες μας ἔνα ὕδατο φιλολογικὸ δεῖγμα τῆς ποιητικῆς δυνατότητας τῆς διαλέκτου.

ΚΑΛΩΣ ΤΟΥΣ. ΚΑΛΩΣ ΗΡΤΕΤΕ

Καλῶς τους, καλῶς ἥρτετε, ψυσή, καρτκιά δική μας
Τῆς Μάνας τῆς ἀξήχαστης τξιαί γέννημαν τξιαί θρέμμαν.
Τωρὰ ποῦ μᾶς ἐμπλάσετε, σιοῦσιν οἱ καμοί μας,
Τωρὰ καταλαβαίνουμεν πῶς ζιοῦμεν τξιὲν ἔν ψέμαν,
Σιγίλια κακὰ σκονιλλίζουν μας τξιαί βάσανα μᾶς τρῶσιν
Τξι᾽ ἔχουμέν τα προστέφαλον τξιαί γιὰ κρεβθατοστρώσιν.

Παιχνίδιν ἐγινήκαμεν τῆς λύπης συντροόλα,
Ορτοποδοῦν ξένα παιδικὰ τῆς μητριαῖς κοντά της;
Μποροῦν μὲ διπλοπροσωπικάν νὰ ξιοῦν, ἐν πρᾶμαν τξιόλα;
Τὰ στήθη της ἐν μάρμαρον, βυζάκα τὰ βυζιά της
Τξί οὐν ἔχουν γάλαν, πκοιός πελλός πᾶ νὰ τὰ πιπιλίση
Πῶν' ὄμπιασμένον τξί ἅμα φᾶ, ποττ' ἔντξιεν νὰ λακτίσῃ!

Τέθκοιαν ζωὴν δκιαβαίννονυμεν ποῦ κόλασι λοᾶται,
Συμπαλισμένη λαμπρατξὶα τὰ μέσα μας δκιαζώννει,
‘Ο καταρράχτης σιωπᾷ, κοξιάζει γιὰ τζιοιμάται ;
‘Ετσι τέλ’ ὁ σκλάβος ἐν καμμᾶ μήπε ποττὲ μερώννει,

Γύρνει τξιαὶ πᾶ στὴν Μάναν του μερόνυχτα ὁ νοῦς του
Οὐλα τὸν ἥλιον πῶν βκαίνει ἔξω ποὺ τοὺς γυρούς του.

“Η θάλασσ’ ἀλλαξεν ποτὲ τὸν τόπον της, ἀλλάσσει;
Σιεῖτοι ἀνέμοι τξι’ ἄν φυσοῦν τξι’ ἄν τὴν ἀνακατώσουν
Ποὺ τξιὰ χαμαι ποὺ πλάστηκεν, ποτὲ της ἐν ταράσσει
“Ετσι τξι’ ἐμεῖς τὸ ἕδιον τξι’ ἀκόμ’ ἄν μᾶς σκοτώσουν,
Τὸ γαῖμαν πῶν νὰ σιωνωστῇ τξι’ ἡ γῆ νὰ τὸ ζουφήσῃ
“Ἐν νὰ διψῇ τὴν Μάναν του τξι’ ἀκόμ’ ἄν ποστραντζίσῃ

Ἐξιαστειν τξιεῖνοι ποῦμαστην τξι’ ἐμεῖς τξιαὶ τὰ παιδτκιά μας.
“Ο σπόρος ἐν ὁ ἕδιος, τὸ ἕδιον χωράφιν,
“Οσον τξι’ ἄν πολλυνίσκουσιν τὲς πλῆξες τὰ κακά μας,
“Ἐν μᾶς λνοῦν τξι’ ἄν μάχουνται μὲ βόλιν, μὲ χουσάφιν.
“Αν ἀλλασσεν τὸ φυσικὸν εὔκολα τοὺς πλασμάτου
Τξι’ ὁ Πλάστης ἐν ν’ ἀντρέπετον γιὰ τοὺς τὰ ἔρκατά του.

“Ἐν μᾶς ἐφοητιάσασιν οἱ μαῦροι τξιεῖν οἱ χρόνοι
Κάψιμον τξιαὶ παλλούκωμαν, σφάξιμον τξιαὶ κρεμμάλλα
Τὸ γαῖμαν ἐποστόμωσεν πολλοὺς τξιαὶ πυστομώννει
Τξι’ ἄν πάθουμεν σιειρόττερα κακὰ πὸ τοῦτα τξι’ ἄλλα,
Γλυτώννουμεν ποὺ τὴν σκλαβκάν, στέκεται τξι’ ἡ τιμή μας,
Στιμλάζεται τξι’ ἡ Μάνα μας περίπου τξι’ ἡ φυλή μας.

“Ἄσ κάμουν μ’ ὁ, τι θέλουσιν κακὸν ἀδερφοσύνην,
Τὴν γῆν πηγὴν ἄς κάμουσιν, τὸν κόσμον νὰ χαλάσουν
Τξιαὶ πόλα σέλα μέσα δᾶ ἄς ἀφουσιν καμίνιν.
“Άλλους νὰ ψήσουν τξιαὶ πολλοὺς νὰ κατακομμαδκιάσουν
Τξι’ ἀφφάσιν τὰ κρητάτα μας ἀτοὶ τξιαὶ σσυλλολοῖν
Μὲ πρῶτον μήτε ὑστερον ἐν τὸ μαρτυρολόϊν.

Τωρὰ σγιὰν εἰστε μέσα δᾶ, ὁ τόπος χαροπκοιέται
Σγιὰν νεφικὸν τὰ βάσανα φεύγουν ξηδκιαλισμένα
Καθένας μας ποὺ σᾶς θωρεῖ τωρὰ ξαναγεννιέται
Γίνουνται τὰ πικρὰ γλυτξιά, τὰ ὅξινα μελένα,
Μυρίζουν τξιαὶ τὰ κόκκαλα τοὺς λᾶς πῶν πεθαμμένοι
Τξι’ ἐν ἡ ψυσιές μας οὐλλες μιὰ τξιαὶ παρηορημένη.

Θαρκούμαστειν τξί' ἐν δρωμαν πῶς εἰστε δύμπροφστά μας
Δκιαλοῖσμένοι χάσιουμεν, ψῆχου τξί' ἐν πελλετοῦμεν,
Ἄλαφρωσεν, φτερόπετῷ ἡ ἄχαρη καρκιά μας,
Ἄλόπως ἔντξιε ἔχερουμεν μήτε εἴντα λαλοῦμεν,
Πκιάννει μας τὸ τρεμουσιαρχὸν τξί' ἐν τξί' ἡ φωνὴ πνιγμένη,
Ἐν παραπάνω ποῦ γαρὰ τοῦτον ὅ,τι 'ν ξι' ἀν ἔνει.

Μήαρε ἡ παράδεισος ἐν γάσιη τόσην χάρην
Τξιαὶ τξιεῖνοι πῶν τξιεῖ μέσα τξεῖ σιαίρουνται παραπάνω;
Ἐν νά' χουσιν σγιὰν ἔχουμεν ἐμεῖς τοῦν τὸ καμάριν
Τξί' ἀς εἰμαστεῖν δᾶ κάτω δᾶ τξιαὶ τξιεῖνοι ψηλὰ πάνω;
Παράδεισος γιὰ λλόου μας ἐν ἡ γλυτξιὰ θωρκά σας,
Νά σᾶς σφιχταγκαλιάζουμεν τξιαὶ νά μάστειν μητά σας.

Μὲ τές εὐτσιές μας συντροφτιὰν ἄγκαρδτκιακά τξιαὶ κνήσια,
Ἄδερτκια μας, 'ς τὴν Μάναν μας τξεῖ κάτω τώμου πάτε,
Ἄρκην ποῦ τὴν κουρίδαν της ὡς τῶν ποδτκιῶν τὰ νύσια
Νὰ κάμετε, ποῦ τὰ φιλιὰ νὰ μὲν τὴν παραίτατε
Τξιαὶ νὰ τῆς πῆτε κλάμοντα εἴντα κακὰ τραβοῦμεν,
Νἄρτη τὸ γλυορύτερον νὰ νεκραναστηθοῦμεν.

ΛΕΜΕΣΟΣ, ΜΑΪΟΣ, 1929

Δ. Θ. ΛΙΠΕΡΤΗΣ

ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΜΑΣ ΤΕῦΧΟΣ ΣΕΔ. 127 ὁ τίτλος τοῦ ποιήματος
τοῦ κ. Παπαϊωάννου νὰ διαβαστεῖ "Expectavi", ἀντὶ "Expectari"
ὅπως τυπώθηκε ἐκ παραδρομῆς.